

Άγγελος της Αστυπάλαιας (εικαστική σύνθεση Οδ. Ελύτη)

ριπλάνησης, εκεί δε θα υπάρχει σίγουρα το ίδιο χώμα και ο ίδιος αέρας, η πυκνότητα της ύλης του δικού μας Καιρού.

Πιστεύω πως είναι από τους ωραιότερους στίχους που έχουν γραφεί. Από τα ωραιότερα μεταφυσικά οράματα, που διεγείρουν και πονούν όλα τα κύτταρα της Ψυχής, καθώς την ανασύρουν από τα σκοτεινά βάθη να οραματιστεί την αλήθεια της. Να αντικρύσει το «βαθύ πέρασμα» της μεταλλαγής της σε φως. Της απαλλαγής της από το κοσμικό ένδυμα, που τη δύθισε στα σκοτάδια της ύλης.

Δεν μπορούσα να μην κάνω αυτή τη μικρή αναφορά. Τούτη η τελευταία ποίηση του Ελύτη ξυπνά μέσα μου όλους τους δρόμους που πήρα για να φτάσω στις πιο βαθιές πηγές της.

Πόσο διαφανής είναι πια η νύχτα που τον χωρίζει από το θάνατο!

*Σταματημένος όλη νύχτα μες
στον ύπνο
σαν παλαιό αυτοκίνητο με χα-
λασμένα φώτα*

Τι συναρπαστική εικόνα! Εκεί σταματημένος, αφουγκράζεται τις κινήσεις του άλλου Χώρου. Εκεί σταματημένος, διώνει τον παρελ-

θόντα και τον μέλλοντα χρόνο, μέσα και έξω από τη ζωή, με τη ματιά δυθισμένη μισή στον κόσμο που δουλιάζει πίσω του, μισή στην «πόρτα» που ανοίγει εμπρός του.

*«Ζων δε άπτεται τεθνεώτος εύ-
δων»*

μας είπε ο Ίωνας φιλόσοφος.

Κάποτε, η υλικότητα του κόσμου παίρνει την έκφραση ενός κήπου. «Αυτός ο κήπος δεν έχει τέλος και κανείς δεν ξέρει τι τον περιμένει». Κι αλλού θα μας πει πως η ωραία γυναίκα «μύριζε κήπο!» Το άρωμα της κοσμικής ουσίας! Ή, ίσως, της κοσμικής ανάμνησης.

Ο θάνατος, παντού ο θάνατος και η ανάμνηση του κόσμου που δουλιάζει.

*Γεγονός είναι ο θάνατος που
επίκειται
φορτωμένος κάτι Εντυχίες πα-
λιές
και κείνη την πολύ γνωστή (που
λευκάνθηκε στις άγριες ερη-
μιές) απελπισία.*

Κι ύστερα, το νερό που γίνεται πρόσωπο και «φέγγει απ' όλη την περασμένη του ζωή!»

Ο θάνατος, παντού ο θάνατος, που έρχεται σαν πελώριο θαπόρι «να μεταφέρει τα καινούρια μεσάνυχτα, συμπαγή και συσκευασμένα. Ίσως και μια μόνο ψυχή, λεπτή σαν καπνό και αναγνωρίσιμη από την οσμή του καμένου».

Η ψυχή του Ποιητή, που κάηκε, πυρπολήθηκε στην εγκόσμια τροχιά της.

Ο θάνατος, παντού ο θάνατος και ο κήπος που έγινε φέρετρο. Ο κόσμος που δεν μπορεί πια να ξαναδαεί. Κι ύστερα, η μητέρα,

*Θλιμμένη και προσεκτική.
Πρόσεχε κάτι ακριβώς πίσω
από μένα.*

*Δεν πρόφτασα να γυρίσω να δω
γιατί λιποθύμησα.*

Ήταν τόσο δυνατή η συγκίνηση για τον κόσμο που άφηνε πίσω του. Τελειωμένο μέσα στη διωμένη πορεία του.

Και θα τελειώσει το «Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου» με τούτο το υπέροχο: πως αυτή η εγκοσμιότητα που θα απεκδυθεί είναι ένα ελάχιστο κομμάτι από τη ζωή του!

Κι αυτό μου φέρνει στο νου το στίχο του:

*«η επαύριο της ζωής μας θά
ναι πάλι ζωή!»*

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ
ΠΟΘΟΥ

←

ΟΛΓΑΣ ΒΟΤΣΗ:

Οδύνη και Ευδία.

Αθήνα, Εκδόσεις των
Φύλων, 1984. Σελ. 158.

ΟΙ στοχασμοί γύρω από το «είναι» και το «γίγνεσθαι», (τον «εαυτόν» και τον «κόσμον»), αντιμετωπίζονται με μεγάλο σεβασμό, ακόμη και οι απλούστεροι, όταν προέρχονται από κλασικούς και μη, περασμένων εποχών. Αλλά το σεβασμό διαδέχεται η επιφυλακτικότητα, όταν προέρχονται από συγχρόνους. (Ίσως, γι' αυτό, το είδος τούτο της γραφής, με το λογοτεχνικό ύφος, την αυτοτέλεια και τη συντομία, έχει σχεδόν εκλείψει από τη σημερινή βιβλιογραφία). Η «Οδύνη και Ευδία» της Όλγας Βότση, όμως, κατορθώνει να νικήσει την επιφυλακτικότητα και επιβάλλει τη σοβαρή αντιμετώπιση.

•

MAX HORKHEIMER:

Το Τέλος του Λόγου.

Μετ. Στεφ. Ροζάνη.
Αθήνα, Έρασμος, 1984.
Σελ. 62.

ΣΤΟ μέτρο που τα κοινωνικοφιλοσοφικά κείμενα αντικατοπτρίζουν την εποχή τους, το «Τέλος του Λόγου» δεν θα μπορούσε να είχε γραφεί ίσως άλλη στιγμή από το 1940, όταν η ακμή του φασισμού οδηγούσε τους σκεπτόμενους σε μια θεμελιακή αναθεώρηση των διαδικασιών εξέλιξης του ανθρώπινου πνεύματος. Ο Χορκχάιμερ προχωρεί σ' αυτή την κριτική θέση, (εκκινώντας από νεομαρξιστική αντίληψη), για να εξετάσει ολόκληρο το πλέγμα του «Λόγου», που έχει παγιωθεί από την εποχή ακόμη του Διαφωτισμού, και να καταλήξει έτσι στην αναμφισβήτητη μοναδικότητα συνέχειας: βαρβαρισμός ή ελευθερία.